
Locatie: "Stadhouderspark" te Vught (NB)
Datum: 11 september 2012
Projectnummer: 211x06064
Opgesteld door: P. Maas – Ecoloog ruimtelijke ordening

Voor de ontwikkeling van het Stadhouderspark is in 2007 het bestemmingsplan 'Stadhouderspark Vught' opgesteld. Het Stadhouderspark bestaat hierin uit een aantal deelgebieden. Bouwfonds is voornemens om een gedeelte van het Stadhouderspark in Vught te herontwikkelen. Door de veranderde economische situatie en de ontwikkelingen op de woningmarkt is er sprake van een veranderende vraag. Daarom wil ontwikkelaar Bouwfonds de woningtypologieën en verkaveling in de deelgebieden Kazerneterrein en Parkbos beter laten aansluiten bij de huidige woningmarkt. De belangrijkste wijziging betreft het vergroten van de buitenruimtes en het toevoegen van tuinen. De locatie van de woningen is afgestemd op de ligging van de bomen. De bomen in het plangebied blijven zo behouden.

Op dit moment is het bestemmingsplan "Stadhouderspark Vught" van de gemeente Vught het vigerende bestemmingsplan voor het onderhavige plangebied. Dit bestemmingsplan is vastgesteld door de gemeenteraad van Vught op 27 september 2007. Met de uitspraak van de Raad van State op 11 november 2009 is het bestemmingsplan onherroepelijk geworden. Deze voorgestane ontwikkelingen zijn op basis van het vigerende bestemmingsplan niet mogelijk. Om de beoogde ontwikkeling mogelijk te maken dient het vigerende bestemmingsplan herzien te worden.

Een gedeelte van het plan Stadhouderspark is reeds uitgevoerd of wordt uitgevoerd conform het vigerende bestemmingsplan. Zo is de nieuwe ontsluitingsweg voor het Stadhouderspark: de Postweg reeds gerealiseerd en in gebruik genomen. Ook de twee appartementengebouwen ten noordwesten van de Postweg in het gebied Kazerneterrein zijn conform het bestemmingsplan gerealiseerd. Het koepelgebouw in hetzelfde gedeelte wordt op termijn in gebruik genomen als koffie/theehuis. In het Parkbos zijn twee appartementengebouwen conform het bestemmingsplan gerealiseerd. In het meest zuidelijke gedeelte worden maximaal 8 woningen gerealiseerd conform het vigerende bestemmingsplan. Bovenstaande gronden maken daarom geen deel uit van dit bestemmingsplan.

In het kader van de juridisch-planologische procedure is o.a. een toetsing aan de Flora- en faunawet verplicht. Middels een verkennend flora- en faunaonderzoek is een beoordeling gemaakt van de effecten die het plan zal hebben op beschermde natuurwaarden. Hierdoor wordt duidelijk of de aanpassingen in het plan in overeenstemming kunnen uitgevoerd worden met de natuurwetgeving en het natuurbeleid in Nederland.

Natuurbescherming in Nederland

De bescherming van de natuur is in Nederland vastgelegd in respectievelijk de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet. Deze wetten vormen een uitwerking van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Daarnaast vindt beleidsmatige gebiedsbescherming plaats, o.a. door middel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), die is geïntroduceerd in het 'Natuurbeleidsplan' (1990) van het Rijk en op provinciaal niveau in de Structuurvisie en Verordening Ruimte is vastgelegd.

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op de Europees beschermde Natura 2000-gebieden en de Beschermde natuurmonumenten. De Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden worden in Nederland gecombineerd als Natura 2000-gebieden aangewezen. Als er naar aanleiding van projecten, plannen en activiteiten mogelijkserwijs significante effecten optreden, dienen deze vooraf in kaart gebracht en beoordeeld te worden. Projecten, plannen en activiteiten die mogelijk een negatief effect hebben op de beschermde natuur in een Natura 2000-gebied (of Beschermde Natuurmonument) zijn vergunningsplichtig.

Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur is een robuust netwerk van natuurgebieden en tussenliggende verbindingzones. Dit netwerk bestaat uit bestaande natuurgebieden, nieuw aan te leggen natuur en verbindingzones tussen de gebieden en heeft als doel verlies van natuur- en landschapswaarden tegen te gaan. Planten en dieren kunnen zich zo van het ene naar het andere gebied verplaatsen. Op plekken waar gaten in het netwerk zitten, legt provincie Noord-Brabant nieuwe natuur aan. De feitelijke beleidsmatige gebiedsbescherming vindt plaats middels de uitwerking van het provinciale beleid in de gemeentelijke bestemmingsplannen.

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet heeft betrekking op alle in Nederland in het wild voorkomende zoogdieren, (trek)vogels, reptielen en amfibieën, op een aantal vissen, libellen en vlinders, op enkele bijzondere en min of meer zeldzame ongewervelde diersoorten (uit de groepen kevers, mieren, schelp- en schaaldieren) en op een honderdtal vaatplanten. Voor alle soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt wel een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet). De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet naast de zorgplicht ook rekening gehouden worden met de juridisch zwaarder beschermde soorten uit 'tabel 2', de bijlage 1 soorten van het besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, de soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (tezamen tabel 3) en met alle vogels. Van deze laatste groep is een lijst opgesteld met vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn en een lijst met vogels waarbij inventarisatie gewenst is. Komen soorten van de hierboven genoemde beschermingsregimes voor dan is de eerste vraag of de voorgenomen activiteit effecten heeft op de beschermde soorten. Treden er effecten op dan dient er gekeken te worden of er passende maatregelen getroffen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, de huidige staat van instandhouding mag hierbij niet in het geding zijn.

Voorgaand natuuronderzoek

In het kader van de voorgenomen ontwikkeling van het Stadhouderspark heeft in opdracht van de gemeente Vught een natuuronderzoek plaatsgevonden. Het onderzoek van Tauw uit 2004¹ is in januari 2006 ten behoeve van het nu vigerende bestemmingsplan² getoetst op actualiteit en volledigheid, mede in het licht van het begin 2005 gewijzigde ontheffingenregime van de Flora- en faunawet. De beschermde flora en fauna in het plangebied en omgeving zijn door Tauw uitgebreid onderzocht en beschreven in relatie tot het ontheffingenregime dat voor de recente wijziging begin 2005 van kracht was. Daarnaast is een aantal aanvullende onderzoeken uitgevoerd door Arcadis, onder meer naar de aanwezigheid van vleermuizen. Het westelijk deel van het plangebied maakt deel uit van het bos- en natuurgebied Vughtse Heide dat is opgenomen in de concreet begrensde Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en provinciale Groene Hoofdstructuur (GHS). Ook het afwateringskanaal 's-Hertogenbosch-Drongelen en de bossen rond de Isabellakazerne hebben de status EHS en GHS.

De beoogde ontwikkeling zal naar verwachting de volgende effecten hebben op de EHS/GHS:

- Fysieke aantasting van vooral bos in het westelijk deel van het plangebied, met name door de aanleg van de weg en woningbouw. Door de verlegging van een klein deel van de sloot langs de atletiekbaan wordt nog een beperkt deel van het bos aangetast;
- Aantasting van een smalle zone van het bosgebied bij de Isabellakazerne door de aanleg van de weg;
- Doorsnijding van migratieroutes door de aanleg van de weg, met name van belang voor kleine zoogdieren en amfibieën;
- Verstoringeffecten door licht- en geluidsbelasting in een zone van 48 meter langs de aan te leggen weg;
- Afname van territoria van vogelsoorten en leefgebied van de levendbarende hagedis.

Tauw gaat in haar natuurrapport uit van bovenstaande effecten en heeft mede op basis daarvan de compensatienoodzaak bepaald. De benodigde compensatiemaatregelen voor het gehele plangebied zijn vastgelegd in het 'Compensatievoorstel natuur en landschap Stadhouderspark Vught'. In het huidige ontheffingenregime is voor veel algemene soorten, m.u.v. vogels, geen ontheffingsplicht meer aan de orde en zijn voor strenger beschermde soorten verschillende regimes van toepassing. De algemene soorten waarvoor een vrijstelling geldt vormen geen belemmering voor het bestemmingsplan en blijven hier verder buiten beschouwing.

In mei 2006 is ten behoeve van de sloopwerkzaamheden een ontheffing aangevraagd voor de aanwezige streng beschermde soorten. Voor de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling van het plangebied en de benodigde werkzaamheden daarvoor, zijn gelet op voorgaande natuuronderzoeken en hun bevindingen, verschillende ontheffingsaanvragen en aanpassingen daarop door de gemeente gedaan. Het gaat om de ontheffingsaanvragen FF/75C/2006/0151, FF/75C/2008/0631 en FF/75C/2008/0631A³. Er is een geldende ontheffing met kenmerk FF/75C/2008/0631B⁴, hiervan is nagegaan welke bepalingen momenteel nog van toepassing zijn op het plangebied.

¹ Tauw: Gevolgen Natuurbeschermingswetgeving ontwikkeling kazerneterrein te Vught, projectnummer 4303543, d.d. 30 juni 2004.

² Bestemmingsplan Stadhouderspark Vught. Projectgegevens: TOE04-VUG00017-01C, d.d. vastgesteld 27 september 2007.

³ De geldigheidsperiode van de genoemde ontheffingen zijn inmiddels vervallen.

⁴ De ontheffing is aangevraagd voor het tijdvak van 11 februari 2010 tot en met 1 februari 2014.

In 2010 is een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet (kenmerk: FF/75C/2008/0631B) verleend voor de renovatie de loodsen N, O en P op het Stadhouderspark te Vught. Het plan was om in de gerenoveerde loodsen een basisschool te huisvesten. In oktober 2011 heeft de gemeente Vught besloten de drie loodsen niet te renoveren, maar alsnog te slopen en op deze locatie nieuwbouw te realiseren. De onderzoeksresultaten van de quickscan⁵ gaven aanleiding tot het uitvoeren van een nadere soortspecifiek onderzoek. Het veldbezoek werd uitgevoerd in het kader van de voorwaarden gesteld in de ontheffing FF/75C/2008/0631B. Het was niet nodig extra maatregelen te treffen en de loodsen zijn inmiddels gesloopt in overeenstemming met de natuurwetgeving.

Werkwijze (oplegnotitie) natuurwaardenonderzoek t.b.v. wijzigingsplan 'Stadhouderspark'

Middels een nieuw flora- en faunaonderzoek is een beoordeling gemaakt van de effecten die het plan zal hebben op beschermde natuurwaarden. In het verkennend natuurwaardenonderzoek zijn de gevolgen van de ruimtelijke ingreep (die nog uitgevoerd moeten worden) afgezet tegen de aanwezige natuurwaarden vanuit de Flora- en faunawet en planologisch beschermde natuurwaarden. Deze werkwijze vloeit voort uit de 'Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen' van het Ministerie van LNV van september 2009.

Om een actueel beeld te krijgen van de natuurwaarden is op 11 september 2012 door een eco-loog van BRO⁶ een verkennend veldbezoek gebracht aan het plangebied. Mogelijke verblijfplaatsen en sporen van dieren zijn hierbij onderzocht. Naast een veldbezoek is een bronnenonderzoek gedaan. Voor dit bronnenonderzoek is gebruik gemaakt van vrij beschikbare gegevens, zoals algemene verspreidingsatlassen. Aan de hand van het uitgevoerde onderzoek is vervolgens een inschatting gemaakt van de effecten van de ruimtelijke ontwikkeling op beschermde natuurwaarden. Hierdoor wordt duidelijk of het wijzigingsplan 'Stadhouderspark, herziening Kazerneterrein en Parkbos' van de gemeente Vught in overeenstemming is met de natuurwetgeving en -beleid in Nederland.

Beschrijving van het plangebied en de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling

Het plangebied ligt ten noorden van de kern Vught. Voor de locatie Stadhouderspark is een stedenbouwkundig plan ontwikkeld voor de afronding van Vught in noordelijke richting. De locatie wordt aan de noordwestzijde begrensd door het afwateringskanaal 's-Hertogenbosch-Dongen. Aan de zuidwestzijde en noordzijde vindt begrenzing plaats door andere delen van het plan Stadhouderspark. De zuidoostzijde grenst aan bestaande woongebieden.

De verkaveling en woningtypologieën in de deelgebieden Parkbos en Kazerneterrein worden aangepast aan de veranderende woningmarkt. In het Parkbos worden 11 clusters van woningen ontwikkeld in een groene omgeving met in totaal 76 woningen. De openbare ruimte tussen de

⁵ Tauw: Quickscan flora & fauna loodsen N, O en P te Stadhouderspark, d.d. 22 december 2011.

⁶ BRO is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus en heeft als doel kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging. Onze werkzaamheden voeren wij dan ook uit volgens de door het NGB vastgestelde gedragscode (versie juni 2008, aangevuld in februari 2010). De medewerkers binnen de discipline ecologie voldoen aan de door het Ministerie van EL&I genoemde voorwaarden voor ter zake deskundigen op het gebied van ecologisch onderzoek.

clusters is bestemd voor groen, waardevolle bomen, ontsluitingswegen van de woningen, paden en parkeerplaatsen. Tussen de clusters bevinden zich vier appartementengebouwen.

In het gebied Kazerneterrein worden de drie appartementengebouwen nabij het kanaal niet gerealiseerd, maar worden vier woonvlakken ontwikkeld met in totaal 42 woningen. Tussen de woningen worden woonstraten gerealiseerd haaks op het kanaal. Parkeren vindt beperkt plaats op eigen terrein, de overige parkeerplaatsen worden gerealiseerd ten zuiden van de woningen in de openbare ruimte.

Ligging van het plangebied Stadhouderspark te Vught, conceptverkeveling met d.d. 10 juli 2012.

Natuurwaardenbeschrijving plangebied en effectbeoordeling

Onderstaand worden de resultaten van het verkennende natuurwaardenonderzoek gepresenteerd. Daarnaast is er per onderdeel een effectbeoordeling gegeven, waarin de effecten van de ruimtelijke ontwikkeling worden afgezet tegen aanwezige natuurwaarden.

Toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet

Het plangebied ligt buiten de invloedssfeer van door de Natuurbeschermingswet beschermde gebieden. Het dichtstbijzijnde wettelijk beschermde natuurgebied, het Natura 2000-gebied 'Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek', ligt op minder dan 1 kilometer afstand van het plangebied. Het Vlijmens Ven, de Moerputten en het Bossche Broek vormen samen één gebied ten zuidwesten van 's-Hertogenbosch. Hier gaat het beekdal van de Dommel over in het laagveengebied van de "Naad van Brabant". Door de ligging in deze overgangszone zijn in het ge-

bied basenminnende water- moeras- en graslandvegetaties aanwezig. Het Vlijmens Ven is een kwelgebied waar kranswiervegetaties wordt aangetroffen in sloten. De Moerputten is een natuurreservaat met een groot areaal aan blauwgrasland en elzenbroekbos. Het Bossche Broek is een moerassig gebied in de benedenloop van de Dommel, waar blauwgraslanden aanwezig zijn.

Gezien de afstand tussen dit natuurgebied en het plangebied, en de reikwijdte van de ingrepen, zijn mogelijk versturende effecten van de ruimtelijke ontwikkeling redelijkerwijs uit te sluiten.

Toetsing met betrekking tot de Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied ligt geheel binnen de stedelijke contour van Vught en daarmee buiten de Ecologische Hoofdstructuur zoals deze is vastgesteld door provincie Noord-Brabant. Het noordelijke deel van het plangebied grenst aan groenwaarden die bestemd zijn als EHS. Het betreft in dit geval een houtwal met sloot, met daarachter het afwateringskanaal. In principe vindt er door de ontwikkeling geen fysieke van de EHS plaats. Door de ontwikkeling van de woningen grenzend aan de EHS/ het afwateringskanaal kunnen redelijkerwijs wel verstoringseffecten door licht- en geluid optreden.

Toetsing in het kader van de Flora- en faunawet

Groenwaarden in het plangebied bestaan voornamelijk uit de bomen die zich op diverse plaatsen in het plangebied bevinden en opgaande structuren aan de randen van het plangebied. Daarbij zijn de opgaande structuren grenzend aan het noordelijke deel van het plangebied het meest waardevol, hier staan ook de meeste soorten (voornamelijk verruigingssoorten). De bomen in het plangebied zijn ingepast in de verkaveling voor het terrein. Ook de groenstructuren rondom het plangebied zijn ingepast in de (achter)tuinen van de te realiseren woningen. Er zijn geen bijzondere of strikt beschermde plantensoorten waargenomen tijdens het veldbezoek van 11 september 2012. De houtwal ten noorden van het plangebied is hierbij extensief onderzocht.

Op basis van algemene verspreidingsgegevens en habitatvoorkeur is het voorkomen van streng beschermde grondgebonden soorten, zoals steenmarter en eekhoorn, binnen het plangebied redelijkerwijs uit te sluiten. Het gebied heeft, mede door haar ligging en het huidige gebruik, voor deze soorten geen waarde als vast leefgebied of onderdeel daarvan. De eekhoorn kan echter wel in de directe omgeving van het plangebied voorkomen en zal boomrijke omgeving gebruiken als leef- en foerageergebied. De eekhoorn is niet bijzonder gevoelig voor verstoring, en zal geen noemenswaardige hinder ondervinden van de bouwwerkzaamheden. Bij de planvorming hoeft derhalve geen rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van streng beschermde grondgebonden zoogdiersoorten. Het is daarnaast uitgesloten dat de voorgenomen aanpassing van de woontypologieën in het plangebied negatieve effecten zal hebben op de huidige staat van instandhouding van vleermuizen die van het plangebied gebruik maken.

Vogelsoorten met jaarrond beschermde nestplaatsen volgens de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' van het Ministerie van LNV (2009), of hun nestplaatsen, zijn tijdens het veldbezoek niet waargenomen. Eerder onderzoek door Tauw in 2006 heeft uitgewezen dat er geen nestplaatsen voor huismus aanwezig waren, deze situatie is onveranderd. Door de aanwezigheid van opgaande structuren is het te verwachten dat algemene vogelsoorten in en direct rondom het plangebied nestelen. Broedgevallen mogen te allen tijde niet verstoord worden, ook buiten het algemene broedseizoen van maart tot september. Er hoeft in de planvorming geen

rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van vogelsoorten waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is, wel dient bij de uitvoering van de werkzaamheden rekening gehouden te worden met broedende vogels.

In het plangebied zijn geen oppervlaktewateren aanwezig, de aanwezige poel is reeds gedempt. De aanwezigheid van vissen of geschikt voortplantingswateren voor amfibieën is daarmee op voorhand uit te sluiten. Als leefgebied voor amfibieën en reptielen is het plangebied door de marginale aanwezigheid van schuilplaatsen en aanwezige verhardingen slechts marginaal geschikt. Negatieve effecten van de ruimtelijke ontwikkeling op (beschermd) vis-, amfibie- of reptielsoorten zijn redelijkerwijs uit te sluiten.

Voor beschermde ongewervelde soorten heeft het plangebied daarnaast geen waarde door het ontbreken van geschikte biotopen en vegetaties. Het voorkomen van beschermde ongewervelde soorten is hierdoor met voldoende zekerheid uit te sluiten omdat dergelijke soorten zeer specifieke eisen aan hun leefomgeving stellen. Derhalve zijn negatieve effecten op deze soortgroep redelijkerwijs niet te verwachten.

Conclusie en aanbevelingen

Door een aanpassing in de verkaveling en de woontypologieën voor de ruimtelijke ontwikkeling van het Stadhouderspark te Vught zullen de aanwezige natuurwaarden in en rond het plangebied beperkt worden aangetast. Onderstaand zijn de conclusies en aanbevelingen beschreven. Met inachtneming van de beschreven voorwaarden kan de ruimtelijke ontwikkeling in overeenstemming met de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet uitgevoerd worden.

Conclusie met betrekking tot Natuurbeschermingswet

In februari 2006⁷ heeft een verkenning plaatsgevonden van de mogelijke effecten van het initiatief op nabijgelegen beschermde gebieden. Uit deze quickscan blijkt dat geen effecten van het project te verwachten zijn op het Habitatrichtlijngebied, mits passende maatregelen worden genomen om kwalitatieve en/of kwantitatieve beïnvloeding van het grondwatersysteem te voorkomen. De aanpassing van de typologie van de te bouwen woningen, en het vergroten van het 'groene oppervlak' in het plangebied, zullen geen significant negatief effect veroorzaken. Vanuit het project hoeft derhalve geen rekening gehouden te worden met de wettelijke gebiedsbescherming. Er zijn geen aanvullende maatregelen of voorwaarden vanuit de Natuurbeschermingswet aan het plan verbonden.

Conclusie met betrekking tot de Ecologische Hoofdstructuur

Deze aantasting van de EHS is reeds gecompenseerd. Aanpassing van de verkaveling en woontypologie in het plangebied zal niet leiden tot een grotere en/of andere verstoring van het planologische beschermde EHS-gebied. In de verdere planvorming voor het gebied zijn er vanuit het provinciale beleid derhalve ook geen aanvullende maatregelen noodzakelijk.

⁷ Tauw: Quickscan Natuurbeschermingswet ontwikkeling Kazerneterreinen, d.d. februari 2006.

Conclusie met betrekking tot de Flora- en faunawet

Voor alle soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aanwezige soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen. De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

Vanwege het voorkomen van broedvogels in de opgaande structuren rondom het plangebied is het voor het plan vanuit de Flora- en faunawet nodig hiermee in de planvorming rekening te houden. In het algemeen kan worden gesteld dat ingrepen in een gebied tijdens het broedseizoen sterke negatieve effecten hebben op de meeste vogelsoorten door vernietiging van broedplaatsen en verstoring van de reproductie. Het is in de praktijk daarom namelijk niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verwijderen of verstoren van deze vogelnesten. Het is derhalve aan te bevelen om benodigde werkzaamheden uit te voeren in de periode dat de kans op broedende vogels het kleinst is. Dit is het geval in de periode september tot maart.

Voor de werkzaamheden in het plangebied, indien deze in zoverre nog niet uitgevoerd zijn, blijven de bepalingen uit de ontheffing (kenmerk: FF/75C/2008/0631B(toek_avk)) van toepassing. Lichtverstoring in het plangebied zal door de aanpassingen in het plan niet toenemen. De opgaande structuur ten noorden van het plangebied mag nadrukkelijk niet verlicht worden om negatieve effecten op eventueel aanwezige migratieroutes van vleermuizen op voorhand te voorkomen. Lichtbronnen dienen omlaaggericht (of objectgericht) te worden. Uitgaande van de uitvoering van deze voorwaarde worden aanvullende maatregelen niet noodzakelijk geacht.